
Casos de malaltia pels virus del chikungunya, dengue i Zika a Catalunya

Informe 2019

Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública

Juliol 2020

Alguns drets reservats

© 2020, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Edita:

Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. ASPCAT.

1a edició:

Barcelona, juliol de 2020

Assessorament lingüístic:

Servei de Planificació Lingüística del Departament de Salut

URL:

INTRODUCCIÓ

Els arbovirus són un grup de virus que tenen en comú la implicació de vectors artròpodes en la seva transmissió. Les malalties pels virus del chikungunya, dengue i Zika estan causades per un *Alphavirus* en el primer cas i un *Flavivirus* en els altres dos, transmesos per la picada de mosquits del gènere *Aedes* (*Aedes aegypti* i *Aedes albopictus*). Es caracteritzen per quadres clínics que presenten certes similituds i alguns trets més específics. L'àmplia distribució dels vectors per zones tropicals i temperades ha proporcionat l'oportunitat perquè les malalties es puguin propagar a noves àrees.

El dengue és un problema global des de la Segona Guerra Mundial. S'han registrat nombroses epidèmies d'aquesta malaltia durant tot aquest temps, però la de 2019 ha estat la més important dels darrers anys, especialment a Sud-amèrica i al sud-est asiàtic. En el cas del chikungunya i del Zika, tot i que ja s'havien identificat amb anterioritat, no va ser fins a l'any 2014-2015 que va observar-se'n un increment notable amb brots epidèmics estesos per més de 40 països del Carib, l'Amèrica Central i del Sud, on van produir un gran nombre de casos.

A Catalunya, hi ha actualment els dos factors necessaris per a l'emergència d'algunes arbovirosis: la presència de mosquits vectors i la possible introducció dels virus pel trànsit de viatgers entre Catalunya i zones endèmiques. Davant d'aquesta situació es va elaborar un protocol que està en constant revisió i que té com a objectiu oferir una guia per a la vigilància de les arbovirosis importades amb major risc de ser transmeses a Catalunya pel vector mosquit i establir un conjunt d'activitats de vigilància d'aquestes malalties (chikungunya, dengue, Zika) i de control dels vectors, segons els nivells de risc.

A Catalunya, es duen a terme tant actuacions de vigilància i control dels casos de malaltia com del vector ([Estratègia de control del mosquit tigre](#)). El període de vigilància de casos de chikungunya, dengue i Zika establert al [Protocol per a la vigilància i el control de les arbovirosis transmeses per mosquits a Catalunya](#) va d'acord amb el període d'activitat vectorial

SITUACIÓ A CATALUNYA

Des l'1 de gener al 31 de desembre del 2019 es van notificar un total de 322 sospites d'arbovirosis, el 45,9% (147) de les quals eren dones i entre les quals es trobaven 2 gestants (1,4%) a les quals es va fer el seguiment d'acord amb el protocol d'actuació davant de casos de febre vírica de Zika en l'àmbit obstètric i pediàtric de Catalunya i en les quals no es va detectar cap anomalia relacionada.¹

Es van confirmar 170 casos (52,8%), 64 es van classificar com a probables (19,9%) i 88 es van descartar (27,3%). Del total de casos confirmats, un 72,9% presentaven virèmia i, d'aquests, el 79,8% es van confirmar durant el període d'activitat vectorial (taula 1).

Malaltia	Dengue	CHK	Zika	Total
Casos confirmats	151	16	3	170
Casos amb virèmia	111 (73,5%)	11 (68,8%)	2 (66,7%)	124 (72,9%)
Casos amb virèmia en PAV	88 (79,3%)	9 (81,8%)	2 (100%)	99 (79,8%)

Taula 1. Casos amb virèmia confirmats en període d'activitat vectorial, 2019.

Dels casos confirmats, 151 corresponien al virus del dengue (88,8%), 16 al virus del chikungunya (9,4 %) i 3 al del Zika (1,8%). Els casos probables van ser majoritàriament del virus dengue (79,7%). La mitjana d'edat dels casos confirmats d'arbovirosis va ser de 36,1 anys (DS 13,2 anys) i una mediana de 34 anys.

A la figura 1 s'observa l'evolució dels casos diagnosticats des de l'any 2015. La irrupció del Zika a finals del 2015 al Brasil va produir un increment del nombre de casos

¹ Protocol d'actuació davant de casos de febre vírica del Zika en l'àmbit obstètric i pediàtric de Catalunya http://canalsalut.gencat.cat/web/.content/_A-Z/Z/zika/documents/ProtocolObstetric_prov.def.pdf

confirmats d'aquest virus durant l'any 2016 (150 casos) i amb una procedència majoritària de la República Dominicana, Colòmbia i Hondures. Durant l'any 2019, amb 3 casos confirmats importats del virus del Zika, va continuar la davallada iniciada l'any 2017 amb 24 casos, i seguida pels 6 casos de l'any 2018. Malgrat que els casos de chikungunya van augmentar l'any 2019, hi ha certa estabilitat en les dades dels darrers anys (13 el 2017, 9 el 2018 i 16 el 2019) després de la forta disminució experimentada de 2015 a 2016, on es va passar de 94 a 30 casos. L'epidèmia de dengue de 2019, amb més de 3 milions de casos a Amèrica i més d'1 milió de casos a Àsia, dona explicació al fort increment de casos confirmats de dengue a Catalunya l'any 2019, que pràcticament dupliquen els del 2018 (78 casos).

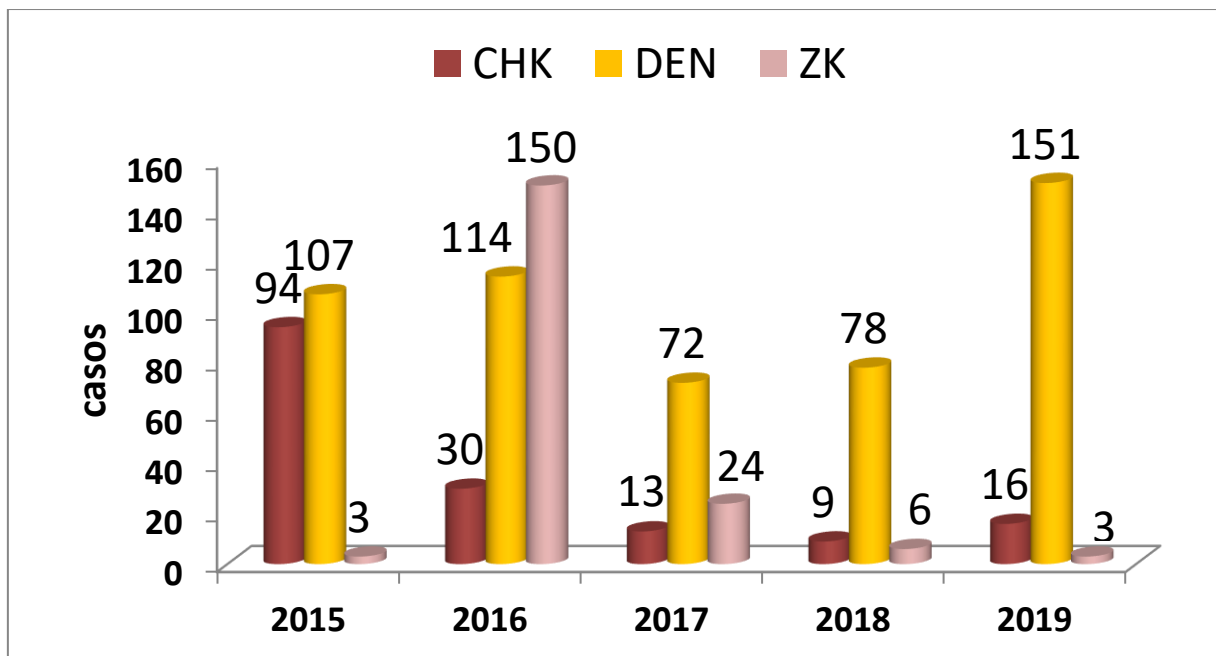

Figura 1. Distribució del casos d'arbovirosis diagnosticats a Catalunya durant 2014-2019.

La procedència de casos de dengue del continent asiàtic, especialment de les zones turístiques del sud-est asiàtic (taula 2 i figura 2), continua sent la més important, encara que proporcionalment ha tingut menys pes que l'any 2018 (ha passat de 70,1% a 54,3%). La predominança d'Àsia també es manté en el Zika (100% dels casos) i en el chikungunya (2/3 dels casos).

Tots els casos han estat d'origen importat, amb l'excepció d'un cas de dengue (serotip DENV1) confirmat al setembre, resident a Santa Coloma de Gramenet i sense antecedents de viatge fora de l'Estat en els últims 2 anys. La dona afectada va referir que havia rebut nombroses picades de mosquit en diferents punts de la província de Barcelona l'última setmana d'agost. Durant les investigacions epidemiològiques dutes a terme no es va identificar cap cas autòcton secundari.

	Dengue	Chikungunya	Zika
<i>País visitat</i>	<i>Tailàndia; Filipines; Cambodja; Indonèsia; Myanmar; Malàisia; Laos; Singapur; Xina; Vietnam 37,1%</i> <i>Cuba; R. Dominicana; Mèxic; Hondures; Belize i Guatemala 33,6%</i> <i>Índia; Maldives; Sri Lanka; Nepal 17,1%</i> <i>Brasil; Guyana Fr; Equador; Bolívia 7,1%</i> <i>Mali; Nigèria; Kènia; Gabon; C. d'Ivori 5%</i>	<i>Myanmar; Tailàndia; Filipines 38,9%</i> <i>Sri Lanka; Índia; Maldives 27,8%</i> <i>Brasil; Uruguai 16,7%</i> <i>Fiji 11,1%</i> <i>Cuba 5,6%</i>	<i>Tailàndia 75%</i> <i>Filipines 25%</i>

Taula 2. Distribució dels països de procedència dels casos importats confirmats de chikungunya-dengue-Zika. Catalunya, 2019

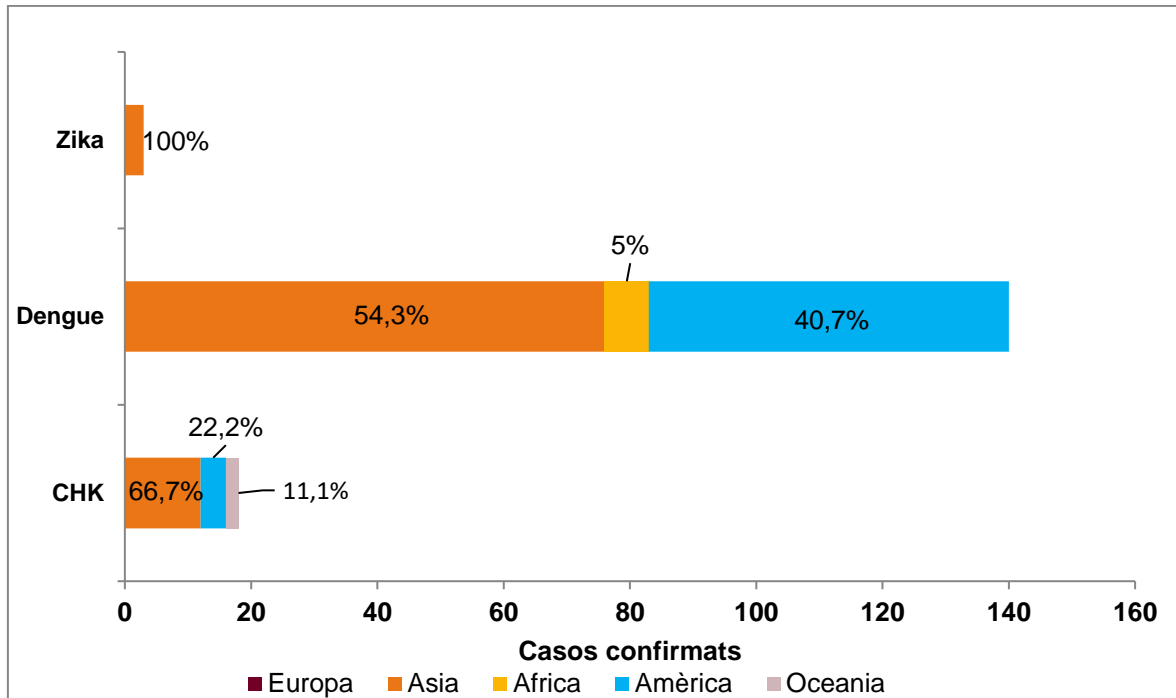

Figura 2. Distribució de la procedència del casos d'arbovirosi confirmats. Catalunya, 2019

Quant a la distribució per territoris responsables de la investigació del cas, la ciutat de Barcelona (ASPB) ha portat la majoria de seguiments dels casos confirmats, seguida pel Vallès Occidental i Oriental i Barcelona Zona Sud (figura 3).

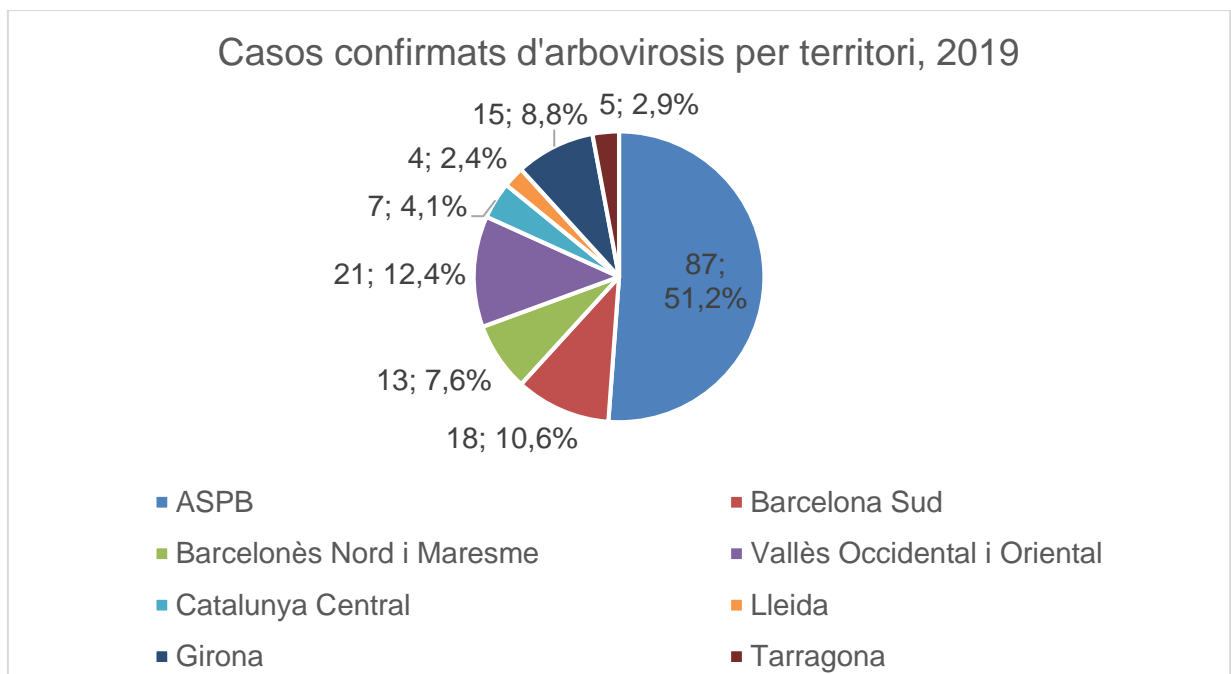

Figura 3. Distribució de casos confirmats per territori. Catalunya, 2019

Les actuacions derivades de la implementació del protocol durant els períodes d'activitat vectorial del 2019 van resultar en 187 inspeccions entomològiques de les sospites de cas amb virèmia o que haguessin estat en període de virèmies a Catalunya. A la taula 2 es mostra l'evolució de les actuacions des de l'any 2014.

El Centre de Recerca en Sanitat Animal IRTA-CReSA realitza el diagnòstic en els mosquits que es capturen durant les inspeccions entomològiques i s'analitzen les femelles capturades per comprovar si són portadores del virus en qüestió. En les inspeccions a domicilis i zones de risc, dels 42 casos que es van mostrejar, es van efectuar 103 captures, de les quals es van realitzar 111 determinacions analítiques per valorar la presència del virus del dengue, chikungunya i Zika en el vector mosquit. Del total de mostres analitzades, 1 va resultar positiva a dengue, com ja va ocórrer l'any 2015².

		2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nombre d'inspeccions entomològiques		35	75	124	75	77	187
Nombre de determinacions analítiques realitzades	Chikungunya	6	7	6	0	5	7
	Dengue	----	65	21	7	21	100
	Zika	----	----	18	9	13	4

Taula 2. Distribució de les actuacions entomològiques. Catalunya 2014-2019.

INFORMACIÓ NACIONAL I INTERNACIONAL

L'any 2019, a més del cas autòcton de dengue a Catalunya, a l'Estat es va notificar un altre cas autòcton de dengue a la Comunitat Autònoma de Madrid en un home que no havia sortit d'Espanya i que residia en una zona sense presència de mosquit vector. La seva parella era un cas importat recentment i confirmat de dengue i durant la investigació es va detectar el virus en mostres de semen dels dos membres de la parella. Finalment, es va classificar com a cas de transmissió sexual, el primer a

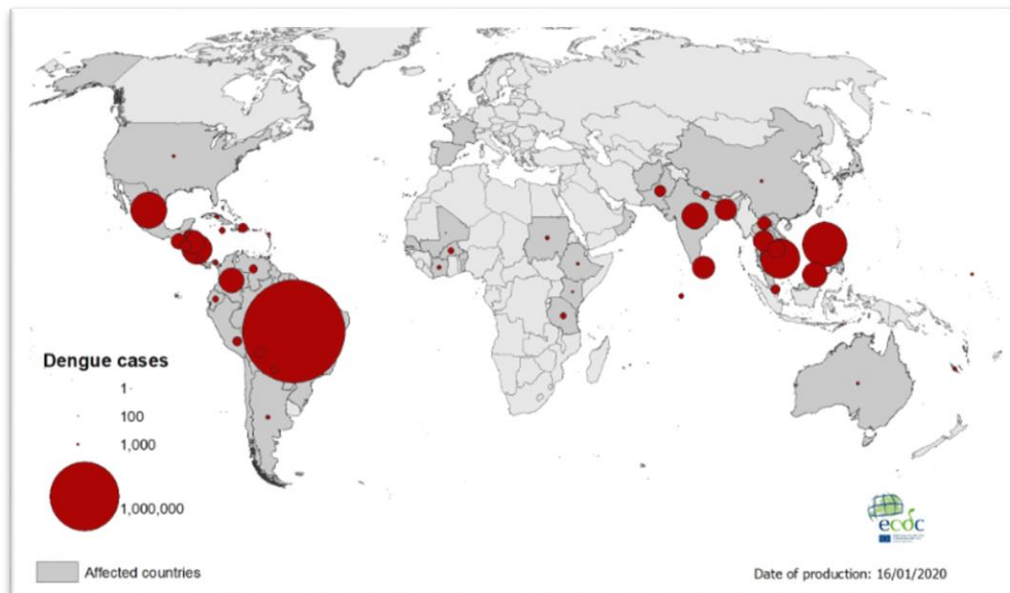
² Sub-direcció General de Protecció de la Salut. Agència de Salut Pública de Catalunya. Departament de Salut. Servei de Control de Plagues de l'Agència de Salut Pública de Barcelona. Servei de Control de Mosquits del Baix Llobregat. Centre de Recerca en Sanitat Animal (CRESA-IRTA)

Europa, en considerar que era la forma de contagi més probable (encara que força inusual al món).

A la resta d'Europa, durant el 2019, únicament es van notificar casos autòctons de dengue a França. Se'n van detectar 2 casos al juliol en un municipi a prop de Lió (probablement vinculats a un cas zero provinent del sud-est asiàtic) i 7 més entre l'agost i el setembre a la Costa Blava francesa. També al sud de França, concretament al municipi de Hyères, es van detectar els 2 primers casos de Zika autòcton a Europa durant el mes d'octubre.

No es van notificar casos autòctons a Europa de chikungunya durant l'any 2019.

Pel que fa a la resta del món, el dengue ha experimentat un fort augment de casos en l'àmbit internacional, però especialment a Amèrica i a Àsia (figura 4). El nombre de casos de dengue registrats durant l'any 2019, més de 3 milions, és el més gran de la història de la regió de les Amèriques³ (únicament al Brasil se n'han registrat més de 2 milions de casos). A l'Àsia s'ha superat el milió de casos de dengue, mentre que a l'Àfrica les xifres són molt més baixes.

³ <https://www.paho.org/sites/default/files/2020-02/2020-feb-7-phe-actualizacion-epi-dengue.pdf>

Figura 4. Distribució de casos de dengue notificats al món, 2019 (ECDC)**Figura 5. Distribució de casos de chikungunya notificats al món, 2019 (ECDC)**

Quant al virus del chikungunya, també Amèrica i Àsia han estat els continents més afectats l'any 2019. Els països amb més casos registrats van ser el Brasil, Etiòpia, la República del Congo, Tailàndia, les Maldives i l'Índia (figura 5).

A causa del significatiu descens de les epidèmies de Zika, des del 2018 els mapes de transmissió mundial han deixat d'actualitzar-se. L'ECDC està treballant, juntament amb l'OMS i el CDC, per avaluar globalment l'actual risc de transmissió del virus del Zika als diferents països i territoris del món.⁴

CONCLUSIONS

A Catalunya, els últims anys, l'evidència i les dades de països veïns, la gran mobilitat de residents i turistes a zones endèmiques i la confirmació de l'existència de casos amb virèmia en període d'activitat vectorial al nostre territori han fet que guanyin gran rellevància la vigilància i el control de les arbovirosi transmeses per mosquits. Per

⁴ <https://www.ecdc.europa.eu/en/zika-virus-infection/threats-and-outbreaks/zika-transmission>

això, des d'un punt de vista de salut pública, és imprescindible la comunicació en temps real, la coordinació i la col·laboració de tots els actors implicats (personal assistencial, epidemiòlegs, microbiòlegs, entomòlegs i ciutadania) per tal de minimitzar el risc de transmissió i tractar d'evitar l'aparició de casos autòctons o brots d'aquestes malalties.